

ROLNIK

Bezpłatny dodatek do „Drwęcy“.

Rok I.

Nowemiasto, dnia 14. lipca 1927.

Nr. 25

Przemówienie p. Serożyńskiego na Walnym zebraniu Kółek Roln. pow. lubawskiego w dniu 1. czerwca 1927 r.

Panie Starosto! Szanowne Panie,
mili Goście, drodzy Kółkowicze!

Przystępując do tegorocznego sprawozdania i działalności — z pracy — z życia Kółek Rolniczych pow. lubawskiego, nie mogę ograniczyć się tylko do działalności Kółek za rok ubiegły, lecz z powodu ukończenia 3-letniego okresu pracy, gdy w myśl statutu P. T. R. kończy się I-sza kadencja Zarządu Powiatowego P.T.R. na pow. lubawski, chciałbym równocześnie rzucić myślą wstecz na pow. lubawski, i dać chociażby tylko krótki pogląd na życie Kółek i ich pracę za okres 3-letni.

Stan Kółek Roln. przed 3-ma laty był opłakany. Rolnictwo tak małe jako i większe niedoceniało (a może i dziś jeszcze należycie nie docenia) siły i potrzeby organizacji zawodowej — sądząc, że teraz w tej, wolnej już Ojczyźnie, w tej krainie „mlekiem i miodem“ płynącej — jaką jest rzeczywistość — nie potrzeba się już absolutnie o nic troszczyć, — że wszystko — wszystko zrobi za nas rząd lub inni, a my, już tylko jak niegdyś Adam i Ewa w raju — bez pracy bawić się i wszystko używać będziemy mogli.

Zaniedbując wszelkiej pracy twórczej, odszukawszy po 150-letniej niewoli żyłkę błędów naszych praocjców — poszliśmy ich śladem i puściliśmy się w taniec partyjny, w taniec niezgody.

O dalszy bieg spraw i pracy twórczej — nikt — prawie nikt (albo tylko mała garstka) się nie troszczył. Zaniedbaliśmy się tak dalece, że w ciągu 3-letniej wolności straciliśmy niemal wszystko, cośmy przez 150 lat naszej niewoli zbudowali — i z tej — jak na

wstępie powiedziałem krainy „mlekiem i miodem“ płynącej o włos niezrobilibyśmy krainy „nędzą i głodem“ słynącej.

Rychło jednakże ocknęliśmy się. Rychło zrozumielśmy, że partyjność i niezgoda tylko jednostkom przynosi dobrobyt, zaszczyty i zadowolenie, zaś ogół społeczeństwa, t. j. cały kraj — wszystkie stany i zawody — wtrąca w otchłań nędzy i biedy.

Coraz częściej odzywały się głosy rozsądku i zastanowienia się. Coraz częściej odzywały się głosy do pracy twórczej wśród rolnictwa — coraz częściej odzywały się głosy rozsądnych ludzi ze wszystkich stanów, że rządzenie i gospodarka w kraju bez udziału rolnictwa nie jest do pomyslenia, że rolnictwo od najmniejszego do największego musi stworzyć zgodny oboz zawodowy, ażeby na nim oprzeć gmach nowo budującej się Ojczyzny. Potrzebę tę Pomorze zrozumiało jako najpierwsze.

Na Walnym zebraniu resztek Kółek Rolniczych w Grudziądzu w marcu 1924 roku, jako zawodową organizację rolniczą stworzono:

„Pomorskie Towarzystwo Rolnicze“,
które łączy w sobie wszystkich rolników od najmniejszego do największego, wybierając równocześnie Zarząd Główny i Powiatowe.

Pierwszy czasokres działalności zarządu powiatowego na powiat lubawski, kończy się z dniem dzisiejszym. I z tego też powodu pozwolę sobie przedstawić plon tej pracy.

Stan Kółek Rolniczych przed 3-ma laty był bardzo mierny. Prawie tylko resztki z dawniejszej — świetnej organizacji kółek. Mimowoli przypomina mi się w tej chwili Walne zebranie powiatowe przed 3-ma laty, tu — na tej sali, — gdzie z całego powiatu zebrała się tak nikła liczba delegatów, że razem z zarządem powiatowym zmieścili się na kilku krzesłach i porównując go ze zjazdem dzisiejszym przeszło 1000 osób liczącym, w którym oprócz ziemianek, po raz I-szy bierze udział poważna liczba włościanek (przeszło 150), to zdaje mi się, że zrozumienie własnej siły rolniczej jest dostateczne.

Zeszlóroczny zjazd Kółek Roln. w Nowemmieście wykazał już pewne ożywienie się. Dzisiejszy zjazd wykazuje znowu dalszy wzrost i rozbudowę Kółek, które przedstawiają się jak następujące. Rozpocznę znowu jak roku ubiegłego w Nowemmieście, od kółka najstarszego, t. j. Nowegomiasta.

STATYSTYKA KÓLEK ROLN. W POW. LUBAWSKIM.

Kółka Rolnicze	Data załóż.	Założyciele	1913	1926	1927	
1 Nowemmiasto	w r. 1887	Jackowski, Sędzice Ks. Januszewski	28		37	Najstarsze to Kółko z powiatu. W tym roku ożywiło się także. Ciężko coprawda starszemu podążać za innymi, ale jest nadzieja, że podała. W tym roku sprowadziło wspólnie sztuczne nawozy i t. d. Prezesem p. Łukaszewski, Bratjan.
2 Grabowo	w r. 1908	Ks. Majka Ks. Pełka	68	27	30	Kółko pracuje dobrze. Zebrania odbywają się co miesiąc. Prezesem p. Marchlewski, Wiśniewo.
3 Zwiniarz	w r. 1910	F. Ossowski	80	36	56	Kółko przez pewien czas było nieczynne. Od czasu jednakże objęcia prezesury przez ks. prob. Wachowskiego, kółko prosperuje bardzo dobrze i należy do najlepszych. Prezesem ks. prob. Wachowski.
4 Kazanice	w r. 1910	Ks. prob. Pełka	49	32	34	Mogę tu powiedzieć to samo co powiedziałem o Zwiniarzu, zakupiło bibliotekę. Prezesem ks. prob. Majka.
5 Prątnica	w r. 1910	"	45	24	52	Także bardzo dobre Kółko. Tego roku zamówiło sztandar. Prezesem p. Badziąg, Omule.
6 Samplawa	w r. 1910	"	56	40	46	Kółko dobre. Posiada sztandar. Użytkowało jako nagrodę „bibliotekę zawodową”. Prezesem ks. prob. Strehl.
7 Lubawa	w r. 1919	"	72	46	46	Kółko dobre, posiada bibliotekę i sztandar. Prezesem p. Tułodziecki.
8 Szwarcenowo	w r. 1910	"	39	39	52	Kółko należy do najlepszych w powiecie. Prezesem p. Majewski, Szwarcenowo.
9 Skarlin	w r. 1910	"	60	37	51	Kółko dobre. W roku ubiegłym razem z kółkiem w Lekartach urządziło 3 dniowy kurs oświatowy. Robi wspólne zakupy. Urządziło święto sadzenia drzewek. Zakupiło biblioteczkę. Prez. Serożyński, Lekarty.
10 Grodziczno	w r. 1910	"	65	52	91	Kółko bardzo dobre. Zakupiło sztandar. Posiada biblioteczkę. Prezesem p. Stienss, Grodziczno.
11 Rożental	w r. 1910	"	50	35	34	Kółko dobre. Prezesem p. Sowiński.
12 Niem. Brzezcie	w r. 1911	"	51		56	Kółko od nowego roku, z chwilą objęcia prezesury przez ks. prob. Zabrockiego, pracuje normalnie, zakupiło biblioteczkę. Prezesem ks. prob. Zabrocki.
13 Rumian	w r. 1912	"	66	42	55	Kółko dobre. Zakupiło sztandar. Prezesem p. Ruczyński, Naguszewo.
14 Kurzętnik	w r. 1912	"	33	33	42	Kółko dobre. Zakupiło biblioteczkę. Prezesem p. Lewicki, Kurzętnik.
15 Lipinki	w r. 1911	"	19	23	27	Kółko niezłe. Prez. p. Dąbski, Babalice.
16 Radomno	w r. 1911	"	30	40	38	Kółko dobre. Posiada biblioteczkę. W roku ubiegłym uzyskało jako nagrodę wialnię. Prezesem p. Tomorowicz, Studa.
17 Mroczo	w r.			8	71	Aż do nowego roku szło ciężko. Od nowego roku pod kierownictwem nowego zarządu pracuje dobrze. Należy do Kółek najliczniejszych. Prezesem p. Przeczewski, Mroczo.
18 Ciche	w r. 1921	p. Kryzana, Toruń		24	25	Kółko gminne, w najdalszym zakątku naszego powiatu. Stara się jednakże nie dać się wyprzedzić w pracy innej, pracuje dobrze. Prez. p. Krzyżynowski, Ciche.
			811	538	843	

	Kółko Rolnicze	Data założ.	Założyciele	1913	1926	1927	
19	Rybno	w r. 1920	Lewalski, Złotowo		40	55	Kółko dobre. Prezesem p. Szerowiński, Rybno.
20	Lekarty	w r. 1924	p. A. Serożyński		38	48	Kółko dobre. Robi wspólne zakupy. Urządziło święto sadzenia drzewek, posiada biblioteczkę, wspólny tryjer, urządziło czytelnię i zakupiło radjo. Prezesem p. Serożyński, Lekarty.
21	Mikołajki	w r. 1923	Grono rolników		40	46	Kółko dobre. Zakupiło biblioteczkę i sztandar. Prez. p. Ewertowski, Mikołajki.
22	Złotowo				32	32	Kółko nie złe. Prezesem p. Lewalski Antoni, Złotowo.
23	Tynwałd	w r. 1921			35	40	W robu ubiegłym nieczynne. Obecnie pod prezesurą p. Panaszyja rozwija się normalnie. Prezesem p. Panaszyj, Dyr. Szkoły Roln., Byszwałd.
24	Kietpiny	w r. 1920				22	Najstarsze to Kółko z powiatu. Ale jest i tam staranie, ażeby Kółko doprowadzić do normalnego życia. Prez. p. Oleksiński.
25	Marzęcice	w r. 1925	p. Dreszler		24	28	Kółko dobre. Prez. Dreszler, Marzęcice.
26	Tylice	w r. 1924			44	50	Kółko dobre. Posiada sztandar. Prezesem p. Przybylski.
27	Łąkorz	w r. 1923			36	54	Kółko dobre. Prezesem ks. prob. Dunajski.
28	Byszwałd	w r. 1921			50	47	Kółko było dobre. W roku ubiegłym jednakże praca była mniej intensywna. Obecnie pod prezesurą p. Ankiewiczza spodziewamy się, iż przyjdzie znowu do kateg. I-szej, zakupiono bibliotekę. Prezesem p. Ankiewicz.
29	Lubstynek	w r. 1923				28	Dwa lata było nieczynne. Obecnie z własnej inicjatywy powstało na nowo, i mamy nadzieję, że będzie pracowało. Prezesem p. Ługiewicz.
30	Zielkowo	w r. 1926				36	Kółko nowe. Prezesem p. Wierzbowski.
31	Gryżliny	w r. 1926				23	Kółko nowe. Prezesem p. Krajnik.
32	Wawrowice	w r. 1926				31	Kółko nowe. Prez. wójt p. Leśniak.
				811	877	1383	

Dalszą rozbudową i ulepszeniem jest stworzenie sekretariatów powiatowych w Lubawie i w Nowemmieście. Sekretariat w Nowemmieście z dniem 1-go stycznia został zamieniony na delegaturę zarządu głównego na trzy powiaty wschodnie tj. Lubawę, Brodnicę i Działdowo i posiada stałego sekretarza. Sekretariat pow. w Lubawie jest chwilowo nieczynny. Wszelkie pisma i sprawozdania z odbytych zebrań Kółek Rol. należy najpóźniej w przeciągu 1 tygodnia nadesłać do delegatury w Nowemmieście, Rynek 5, a to o ile tylko możliwe w 2 egzemplarzach. Nie należy natomiast sprawozdań wysyłać do „Kłosów“ wzgl. do PTR. w Toruniu, gdyż wtenczas uniemożliwia się delegaturze ścisłą kontrolę. Kółka, które nie nadesłały sprawozdań z ostatnich zebrań, uprasza się o natychmiastowe nadesłanie tychże jak wyżej.

Biblioteki.

Stan bibliotek zawodowych, których liczba wynosiła sześć, dzięki wysokiemu zrozumieniu potrzeby oświaty rolniczej byłego starosty śp. p. Bazanowskiego, którego ceniom wyraża się niniejszem uznaniem, dzięki subwencji Wydziału Powiatowego w wysokości 150 zł, powiększył się o dalsze sześć czyli doszedł do liczby 12-cie. Zaś dalsza subwencja Wydziału Powiatowego w wysokości 300 zł umożliwi Kółkom rolniczym na

nabycie za pół ceny dalszych 12-cie bibliotek. Składam Wydziałowi Powiatowemu publiczną podziękę i uznanie.

Ostatniem ulepszeniem zawodowych potrzeb rolniczych, dzięki wysokiemu zrozumieniu wydawnictwa „Drwęcy“, jest bezpłatny dodatek „Rolnik“, który „Drwęca“ ofiarowała dla kółek rolniczych naszego powiatu. Niech mi będzie wolno za ten wysoce obywatelski czyn złożyć wydawnictwu „Drwęcy“ należyte uznanie i podziękę.

Nie mogę przejść do dalszego sprawozdania, ażeby nie wyrazić p. Zielińskiemu z Omula, p. Panaszemu Dyr. Szkoły Rol. w Byszwałdzie, p. Marszałkowi z Białejgóry i p. Lambertowi z Jakóbkowa, podziękowania za pisywanie artykułów do „Rolnika“.

Równocześnie zwracamy się z gorącą prośbą, ażeby i większość z inteligencji od czasu do czasu, jakiś artykuł dla „Rolnika“ nadesłała.

Do kółek Rol. zaś zwracam się z gorącą prośbą o nadesłanie sprawozdań z odbytych zebrań.

Otóż w krótkim zarysie stan kółek rolniczych powiatu lubawskiego.

W stosunku do roku ubiegłego, widzimy już znaczny postęp. Pamiętając jednakże o tej wielkiej liczbie rolników, dotąd jeszcze niezrzeszonych, pamię-

tając dalej o Młodzieży rolniczej nie wolno nam spoczywać na laurach, lecz tembardziej wyęczać siły, ażeby wszyscy należeli do kółek, przyswajali sobie wiedzę wogóle, a rolniczo-zawodową w szczególności i tą drogą warsztat rolniczy przystosowali do warunków, w jakich się w wolnej Polsce znajdujemy. Dziś nie wystarczy być tylko rolnikiem, lecz równocześnie trzeba być także i kupcem. Musimy umieć nie tylko wyprodukować, ale musimy umieć to także i sprzedać. Dziś niestety tego jego jeszcze nie umiemy i zostajemy wyzyskiwani przez tyle klas różnego typu drogiego pośrednictwa.

Jednostki się bogacą, ogół zaś ubożeje. Dobrobyt rolnictwa, zapewnia dobrobyt wszystkim innym stanom.

Nie będzie silnej Polski, bez silnego rolnictwa. Nie będzie potężnej Polski, bez zgody wszystkich stanów.

Skarmianie świeżego siana.

Na przednówku jest stale brak paszy u tych gospodarzy, którzy nie potrafią z nią się obliczyć, nie mówiąc o latach w nią ubogich. Naturalnie pierwsze siano jest natychmiast używane na paszę nie tylko dla koni jako zakładka, ale nawet i dla krów, o ile jest deszcz i nie można ich pędzić na pastwisko. Stanowczo nie jest ono zdrowem, więc skarmiać je można tylko z wielkimi ostrożnościami.

Dobre siano ma w sobie dużo wonnych roślin, które nie tylko u ludzi, ale i u zwierząt wywołują ból głowy. Zapewne nie jeden z czytelników przekonał się osobiście o tem, jeżeli spał na wonnym sianie, np. w stodole, gdy nie było odpowiedniego dostępu świeżego powietrza. Świeże, niby to suche siano, ma w sobie dużo wody, która wyparuje, leżąc 4 do 10 tygodni. Wyparowując wodę, siano zagrzewa się i wtedy lotne olejki, dające ten ostry aromat i smak, ulatniają się razem z parą wodną, a wtedy przestaje być szkodliwym i można je śmiało spasać. Od spasanias świeżego siana uryna zabarwia się na ciemny kolor, zaczynają zwierzęta jej więcej wydzielać i słabną. Jeżeli za dużo spasać takiego siana, to bywały wypadki następujących zaśląbnięć: zapalenie żołądka i kiszek, charakteryzujące się rzadkimi, silnie cuchnącymi odchodami. Zdarzało się nawet, że konie, objadłszy się świeżego, aromatycznego siana, dostawały kolek i zdychały. Mleko od krów karmionych takim aromatycznym sianem, przejmuje jego własności i jest szkodliwe dla niemowląt. Znadto aromatyczne siano z dobrych łąk trzeba koniecznie mieszać ze sianem już wypoconem, albo ze słomą (pół na pół w siece) i tylko wtedy spasać bez obawy złych następstw.

Siano jałowe możnaby spasać bez tych ostrożności, ale radzę jednak stosować poprzednio wymienione środki zaradcze. Siano z łąk kwaśnych, składające się z kwaśnych traw, niesmacznych i kaleczących język, nie przedstawia żadnej wartości pożywnej, radzimy je zakiszyć i w tym stanie zimą spasać.

Z zebrań Kółek Rolniczych.

Byszwałd. Miesięczne zebranie Kółka Roln. odbyło się dnia 19 czerwca. Członków obecnych było tylko 21, a to z powodu odbywających się niesporów i uroczystości Bożego Ciała.

Po sprawozdaniu z ostatniego zebrania, wygłosił odczyt p. Ossowski z Montowa prezes pow. PTR. na temat pożyczki z Banku Roln. i warunki otrzymania kredytu. Zachęcał także do wzajemnego zwiedzenia gospodarstw, co przynosi rolnikom dużo korzyści. Nie zapomniał tak-

że zwrócić uwagę tym, którzy jeszcze swych granic nie oczyścili z chwastów, których nasienie po dojrzeniu, wiatr roznosi po polach sąsiednich, z czego są potem nie bardzo zadowoleni. Mówił także o poletkach doświadczalnych, na które się bezpłatnie otrzymuje nawozy. Rolnik bowiem dopiero po doświadczeniu, poznaje swą ziemię i wie jakim nawozem ją nawieźć trzeba. Rzeczowe stosowanie nawozów mu się wtenczas sownie opłaci. Otrzymany rabat (8%) z Pom. Stow. Ubezpieczeń, ofiarowali członkowie jako początek na zakup sztandara. Zamówiono 1800 ctr. węgla.

Po ożywionej dyskusji p. Majewski, zastępca prezesa zebranie zamknął. Nadmienić wypada, że na zebraniu był obecnym p. sekr. pow. P. T. R. z Nowogomiasta.

Następne zebranie odbędzie się dn. 18 bm. Sekr.

Rumian. Dnia 19. ub. m. odbyło się zebranie naszego Kółka roln. w Jeglji. Po zagajeniu zebrania przez prez. C. Rucińskiego i po przeczytaniu protokołu z ostatniego zebrania udzielił p. Pr. głosu p. B. Kamińskiemu. Tenże w obszernym przemówieniu zdał sprawozdanie z walnego zgromadzenia w Toruniu, za co p. Prezes mu serdecznie podziękował. Następnie udzielił p. Prezes głosu p. Jurałskiemu, tenże stawił wniosek, aby sekcja pracy kto co działa, było ogłaszane na zebraniu Kółka roln. Dalej wywodził p. J., że się bieda wkrada do małorolnych, bo więksi gospodarze przetrzymują żyto, aby było droższe, a małorolni muszą je kupić, kredytu nigdzie nie mogą dostać, a handlarze i więksi gospodarze dostają.

P. Jurałski żąda, aby robotnicy należeli do Kółka roln. Na wywody p. J. udzielił p. Prezes głosu p. Ostrowskiemu, który oświadcza, że i małorolni trzymają zboże jeżeli je posiadają. W tej dyskusji zabierali głos wszyscy członkowie. Poczem zabrał głos p. Prezes i wyjaśnia, iż niezawsze opłaca się trzymać żyto na czas dłuższy, n. p. zeszłego roku było żyto w lutym droższe jak w czerwcu. P. Januszewski powiada nsprzykład, że jeden małorolny trzymał zboże do tego czasu, teraz je sprzedał i dał majątek dzieciom. Następnie udziela głosu p. Kamińskiemu, tenże wyjaśnia p. Jurałskiemu, że pożyczkę małorolni mogą otrzymać. Po skończonej dyskusji odczytano z „Kłosów“ komunikaty. Na końcu zapisano 300 ctr. węgla i 300 ctr. kainitu.

Dotychczas zamówione jest w naszym Kółku na je-sień: 900 ctr. kainitu, 900 ctr. wapna, i 1100 ctr. węgla. Obecnych członków na zebraniu było 35. Sekr.

Szwarcenowo. Zwyczajne zebranie kółka odbyło się dnia 26 czerwca. Prezes kółka zdał sprawozdanie z zebrania powiatowego, które odbyło się 1 czerwca w Lubawie. Poczem nastąpił odczyt na temat: znaczenie mleczarstwa w hodowli bydła na Pomorzu, który wygłosił p. Kreft. Po odczytaniu komunikatów P. T. R. z „Kłosów“ przez p. prezesa, takowy zebranie solował. Po ukończeniu zebrania nastąpiło zwiedzenie gospodarstw p. Fryderyka Nalika w Wonnie i majątki Wł. Wólka. Pierwsze jest gospodarstwem 30 morgowem i służyć może za wzór chętniej pracy i intensywnej gospodarki, czem zasługuje na pochwałę, stać się powinno wzorem dla mniejszego rolnika, jak umiejętnością i zbiegiem można rolę doprowadzić do największej wydajności. Następnie udano się na majątek W. Wólka. Tu byliśmy świadkami naocznyimi racjonalnego gospodarstwa, gdzie siewy wiosenne, siane 60 ft. na morgę i które zostały odzobane wprowadzały zebranych wprost w podziw. Zebrani wyrazili uznanie p. R. dzierżawcy W. Wólki za jego umiejętną gospodarkę, który w jednym roku, zawiadując tym majątkiem, umiał doprowadzić rolę do takiej kultury. Szczęść mu Boże.

Zarząd.

Zebrania Kółek Rolniczych

odbędą się dnia 17-go lipca 1927 r.

Byszwałd o godz. 2 po poł.

Szwarcenowo o godz. 5 po poł.

Czerlin o godz. 4 po poł.